

The Fourth European Social Science History Conference, Den Haag, 27. veljače - 2. ožujka 2002.

European Social Science History Conference, koja je po prvi puta održana 1996. u Noordwijkhoutu u Nizozemskoj po uzoru na odgovarajuću sve-američku konferenciju, ove je godine održana po četvrti puta. Nakon što su druga i treća i konferencija (1998. i 2000) bile održane u kongresnom centru RAI u Amsterdamu, ova je održana u Nizozemskom kongresnom centru (NCC) Den Haagu. Kako je autor ovog prinosa sa priopćenjima sudjelovao na prvoj i drugoj kao i na četvrtoj konferenciji moguće mu je izvršiti određene usporedbe.

Tako je po broju sudionika - koji su ove godine trebali platiti visoku kotizaciju od od 136 EURO - ovogodišnja Konferencija bila najbrojnija jer je bilo prijavljeno preko 1000 ljudi. No, organizacija je i ovaj puta bila uzorna pokazujući prijatnu rutiniranost organizatora - International Institute for Social History iz Amsterdama koji je istraživačka jedinica Nizozemske akademije znanosti koja je i pokrovitelj Konferencije.

Organizacija ovogodišnje Konferencije ostala je na istim načelima to jest Konferencija nastoji okupiti povjesničare i istraživače iz različitih društvenih disciplina koji se bave povijesnom dimenzijom svojih predmeta, s naglaskom na društvenoj povijesti te objedinjava istraživače iz različitih disciplina unutar problemski definiranih tematskih odrednica. Organizacioni okvir ostao je neizmijenjen te je osnovu podjele činilo 28 unaprijed zadatih i tematski, a ne disciplinarno definiranih "mrežnih" skupina ("network") među kojima su ilustracije radi bili npr. Antiquity, Childhood, Criminal Justice, Culture, Economics, Geography, Nations, Quantitative Methods, Sexuality, Theory and Historiography itd. Unutar tih skupina su potom formirane pojedinačne sekcije prema užim područjima interesa onako kako su ona proizlazila iz prihvaćenih priopćenja i bez obzira na disciplinarno porijeklo govornika. Svaka je sekcija imala ukupno dva sata vremena za rad sa 2-4 govornika ograničenih vremenom izlaganja na 20 minuta koje se prilično strogo poštovalo kako bi ostalo dovoljno vremena za raspravu. Veliki broj sekcija pokrivao je, dakako, vrlo široki raspon tema.

Ove je godine bila zamjetna i nešto proširenija zastupljenost sudionika iz zemalja izvan EU nego li na prvoj i drugoj konferenciji (uključujući i zemlje našeg neposrednog okružja) što vjerojatno govori ne samo općem "prikličenju" tih zemalja (u kojima su materijalni standardi znanstvenog rada i egzistencije znanstvenika bitno pa i dramatično ispod standarda njihovih zapadnih kolega) već prije o metodološkoj srodnosti u društveno-povijesnim istraživanjima. Nejasnim mi ostaje već tradicionalno slab interes iz Hrvatske (ove godine ukupno dvoje sudionika; uz autora ovog napisa i mr. Nives Rumenjak iz Zagreba koja zbog spriječenosti nije sudjelovala) jer se izostanak sudionika iz Hrvatske zacijelo ne može objasniti neprihvaćanjem nekog prijavljenog priopćenja.

Osnovna prednost ove glomazne Konferencije i dalje ostaje u tome što se na jednom mjestu i u kratkom vremenu može ostvariti izvanredno široki uvid u stanje i perspektive razvoja povijesnih istraživanja u različitim društvenim disciplinama i praktično svim europskim zemljama kakav se na druge načine zacijelo ne da ostvariti. Sudjelovanje na takvom skupu, dakako, pruža mogućnost i kritičkog testiranja vlastitih i tuđih istraživanja te hvatanje "priključaka", napose s obzirom na razvoj metodološke osnovice istraživanja u društvenim discipli-

nama. Činjenica da se autor ovog prinosa sa svake Konferencije - ne bez izvjesne zavisti i frustracije - vraćao sa dojmom o izvrsnoj društvenoznanstvenoj izobrazbenosti i metodološkoj pripremljenosti znatnog dijela sudionika sa sobom je ipak više nosila učinak obogaćenosti novim obavijestima kao i poticaj na komunikaciju, prije nego li na bježanje u samozadovoljnu izolaciju. To dakako ne znači alimentiranje Konferencije od prigovora da se na njoj našlo površnih i zbrkanih priopćenja ili pak posve "trendovskih" izlaganja u kojima je bila zaboravljena potreba elementarne društvene relevantnosti ili komunikabilnosti sadržaja - ali, na tako velikim skupovima je to zacijelo neizbježno.

U kojoj mjeri je uspjela namjera organizatora da sekcije postanu neke vrste trajne istraživačke sponne sudionika i ostalih zainteresiranih za odgovarajuće teme je teško procijeniti s obzirom na veliki broj sekcija. Indicije pokazuju da je stanje vrlo raznorodno (što vjerojatno najviše ovisi o ljudskom činiocu, naročito koordinatorima), ali se po slučajnom uzorku čini da u prosjeku gledano ta namjera baš i nije dobila izraženiju realizaciju. Kako je od prethodne konferencije naprosto nestala inače prilično razvijena sekcija *Center and periphery relations* u kojoj sam tada sudjelovao (teško mi je oti se dojam da za to prilične zasluge pripadaju dvojici koordinatora iz Oxforda i iz Amsterdama) to sam na ovogodišnjoj Konferenciji sudjelovao sa priopćenjem *Secularisation of the elementary school system in Croatia in 1875 and the question of political nation* koje je uvršteno u sekciju *State and ethnic homogenization*. U priopćenju sam nastojao prikazati kako je donošenje zakona kojim su sekularizirane škole u Mažuranićevom razdoblju 1874-75. rezultiralo otvaranjem hrvatsko-srpskih sporeinja u Hrvatskom saboru, koja su se ubrzo prelila i izvan Sabora, o srpskoj prosvjetno-školskoj autonomiji u Hrvatskoj što je pak implicitalo otvaranje pitanja o tome tko čini "politički narod" u Hrvatskoj pa i o teritorijalno-političkom identitetu Hrvatske.

Ove je godine zamjetna bila činjenica da je bilo vrlo malo poznatih imena za razliku od prethodnih konferencija na kojima su povjesničari iz različitih struka bili brojni. No, to vjerojatno nije neposredni uzrok dojmu autora ovog prinosa da konferencija općenito nije bila tako zanimljiva i kvalitetna kao prethodne. Vjerojatno je točan vrlo jak dojam da je posjećenost sekcija bila zamjetno slabija nego li na prethodnih skupovima unatoč brojnijim sudionicima. Djelomični razlog za to vjerojatno leži i u tome što se Konferencija održala u Haagu, gradu koji nema sveučilište niti studenata dočim je na konferencijama u Amsterdamu među vrlo brojnom publikom bio i solidan broj istraživača i studenata iz Amsterdama i okolice koji nisu imali priopćenja. Slabija posjećenost i izostanak živosti na Konferenciji se poklapao i sa općom atmosferom u Haagu, diplomatskom gradu i prijestolnici Nizozemske omanje veličine i prijatnog urbanizma, ali sa gotovo potpuno praznim ulicama i razmjerno "ukočenom" atmosferom kojoj razlog ipak nije u stalnom vjetru. No, moguće je da "silazna" linija Konferencije - ako je taj dojam uopće točan - proizlazi iz izvjesnog zadovoljenja interesa dijela sudionika na prvim konferencijama i opadanja "tonusa" na daljim konferencijama, ali razlog može biti i glomaznost i diferenciranost Konferencije što se možda vraća kao bumerang.

Autoru ovog prinosa ipak je najdragocjenije bilo to što je - ljubaznošću hrvatskog veleposlanstva u Haagu - prisustvovao sudenju Slobodanu Miloševiću i tako bio sudionikom "povijesti u sadašnjosti", sudskom postupku o kojem će, kao pravni povjesničar, za npr. desetak godina možda i sam pisati. No, i unatoč pro-

fesionalnosti interesa promatranje iz doista neposredne blizine ključnog individualnog činioca rata stisnutog, unatoč sve izvanredne drskosti i samouvjerenosti, u podređeni položaj male sudske arene svakako rađa i osobne reminiscencije o procesu oblikovanja politike koju je ta ličnost artikulirala kao i o široj uvjetovanosti te politike.

Kako se kongresni centar u kojem se održavala Konferencija nalazi doslovno preko puta ICTY to u pomalo anegdotalni dio sudjelovanja autora ovog prinosna na ESSHC ulazi činjenica da je svoje priopćenje o hrvatsko-srpskim sporenjima u XIX. stoljeću izlagao u sobi koja gleda neposredno na ICTY - i na sudnicu u kojoj se odvija postupak Slobodanu Miloševiću, mada su prozori sudnice čvrsto zatvoreni.

Dalibor Čepulo